

Саша Радојчић

О ЖИВОТУ, О ПЕСМИ, О СТВАРНОСТИ

Војислав Карановић: *Син земље*,
Српска књижевна задруга, Београд, 2000

Необичне прилике у којима се налази овдашње издаваштво, могле би добро да се илуструју управо примером књиге о којој пишемо. Иако је Војислав Карановић најцењенији песник генерације која је своје место у савременој српској књижевности освајала током последње деценије двадесетог века, иако је у питању његова најзрелија књига, иако током читаве сезоне *Српска књижевна задруга* није штампала другу књигу песама (а слови за једног од највећих српских издавача, не за обично предузеће, већ институцију!), Карановићев *Син земље* је кажњен ружном, немаштовитом, технички изузетно лошом опремом корица. На срећу, оно што се између тих корица налази, вишеструко испуњује све промашаје оних који су у СКЗ задужени за спољашњу лепоту књиге.

Карановић је, данас четрдесетогодишњак, један од најважнијих савремених српских песника. После *Сина земље*, та оцена више никоме не може изгледати преурањена. Изузетно истанчан, непрестано наднет над питања о могућности песме да казује о свету, а притом једнако негујући аутентични лирски импулс који не дозвољава да му се поезија претвори у расправу о поезији, Војислав Карановић у овој књизи наставља и продубљује свој меланхолично-метафизички песнички опус, богати га новом зрелошћу.

Није случајно што многе Карановићеве песме истовремено делују и као аутопоетички искази. Тако и мора да буде у поезији запитаној о свом сопственом месту и „послању”. У *Сину земље* аутопоетичку функцију има

неколико песама, а аутопоетичке елементе поседују безмало све песме. Та тенденција могла би да буде веома опасна код неког песника слабијег талента. Привидна транспарентност песме „О читању поезије” пример је онога што се често збива код Војислава Карановића: прецизне, шкрте у посезању за песничким сликама, његове песме су попринте последњих питања. Поезију треба читати, вели песник, јер *Тако можеш да осетиши / Да ниси једини / Изгубљен*. Остају отворена једино питања, а песма, као и читав напор животног пројекта, сасвим су са оне стране говора: *Несаница се речима / Пришћомљује. / И мање смећа / што увече главу полажемо / На јасицу / Као на гиљошину* („О читању поезије”). Не смемо да превидимо нијансу — поезија се ту не разумева као утеха, већ пре као сведочанство да *има / Оних који су више / И леише залућали / Него ти*. Песма није позорница на којој се одигравају идеалне сцене; она се, напротив, успоставља као привремена констелација, као плод заблуде, и зато је тако крхка. (Као, уосталом, и сваки призор којег се подухвати; када на једном месту прочитамо да је камен *ломан као облак*, а на другом да је чело *ломно и као сјајкло глатко*, то можемо да разумемо чак и у неком не-пренесеном смислу!)

Карановићев скептицизам, који је могао да се детектује у претходним књигама (сем првенца *Тасијаџура* из 1986. који одражава рана песничка интересовања на трагу неоавангардних поетика), и који је он успео да модификује у прагматичко слегање раменима, при чему упитност основног епистемичког односа, додуше, остаје, али се на њу увек може одвратити извесношћу егзистенцијала, и у *Сину земље* је изражен упечатљивим стиховима. У насловној песми књиге, то је оно место када се песник оспособљава да каже *Душа: што је простор у коме / Земља једино постоји. Ту се / Она коцрља и окреће, / Око себе и око других планета*. Познавање других, додиривање ствари — све су то, тако свакодневне радње, истовремено тако подложне метафизичкој сумњи. Ми заиста не познајемо друге. Наше речи не сусрећу заиста ствари. живот није у песмама. Око нас буја *Прашума ненајисаного*. Или, можда, ипак, у неки тајанствени и недокучиви склад, кад се томе понајмање надамо, могу да ступе свет и свест, ствар и реч, живот и песма? *Бескрај није нешто / што не може да се згусне. / У зрно пиринча / На пример. / Или у реч дрво / Или сјај*.

Ово осцилирање у напору да се наговести одговор на питање о стварности песме (о њеном односу према „стварном” свету) значи, најмање, две ствари. Најпре, да није само један одговор *могућ*. Али, такође, да онај ко тврди да зна који одговор је *поуздан*, не зна, у ствари, ништа, да није доспео ни до самог питања. Када са тог становишта упоредимо поезију Војислава Карановића са поезијом његових и наших савременика, још боље ћемо увидети до које је мере полазни став песника *Сина земље* супериорнији. Томе треба додати и врло брижљиво грађену песму, стих очишћен од свега сувишног, једну заиста изузетну концентрацију на оно *битно* (не само у супстанцијалном, већ и погледу песничке технике), најзад и то умеће да из песме која се увек креће наизглед тако предвидивим простором као што је *обод душе*, опна између субјекта песме и онога што остаје *изван*, изнедри какав неочекиван поглед, обрат који задиви својом прецизношћу.

Ако покушамо да дамо концизну оцену целине у коју се до сада уобличио песничко деловање Војислава Карановића, можда бисмо могли да употребимо метафору којом је он насловио једну од својих ранијих књига. Карановићеве песме представљају изворно лирско преиспитивање (са-

временог, lirског) субјекта и његове осећајности. Метафизички импулс води песника до увида да је субјективност која исказује песму *жива решетка* кроз коју струји свет. Из фрагилности ове позиције Карановић је изградио јединствено уточиште поезији каква може бити данас: то нису више идеали нити суштине, већ *констелације* чулног и надчулног, језика и света.